

DARBAS APIE PLATONO FILOSOFIJĄ

Naglio Kardelio daktaro disertacija *Vienovės įžvalga Platono filosofijoje: dialektika, mitas ir jų sąveika* buvo apginta 2003 m. vasario 6 d. Vilniaus universitete. Doktorantūros komitetas: pirmininkas ir darbo vadovas – prof. habil. dr. Arvydas Šliogeris; nariai – prof. habil. dr. Evaldas Nekrašas, prof. habil. dr. Zenonas Norkus, prof. habil. dr. Antanas Andrijauskas, prof. habil. dr. Eugenija Ulčinė. Oponentai: prof. habil. dr. Romanas Plečkaitis, doc. dr. Jūratė Baranova.

Disertanto *tikslas* – surasti Platono mąstymą vienijančią šerdį, atskleisti tikruosius šio mąstymo motyvus ir naujai įvertinti Platono filosofijos reikšmę Vakarų filosofinei tradicijai. Naglis Kardelis šiam tikslui pasiekti išklėlė hipotezę, kad Platono mąstymo ašis – organiškos vienovės įžvalga. Disertantas apibrėžė iš šios hipotezės išplaukiančius disertacijos *uždavinius*: Platono dialoguose rasti kuo daugiau vienovės profilių, atsiskleidžiančių kaip vienovės įžvalga paremto filosofavimo rezultatas, išsiaiškinti, kokiomis priemonėmis Platonas šiuos profilius kuria. Taigi disertacijos tyrimo *objektas* – viduriniai ir vėlyvieji Platono dialogai (tokie kaip *Faidras*, *Faidonas*, *Puota*, *Sofistas* ir pan.). Disertantas tikslui pasiekti pasitelkė, jo nuomone, vaisingiausią vidinės rekonstrukcijos *metodą*.

Oponentas prof. Romanas Plečkaitis nurodė, kad kai kurie darbo autoriaus vartojami terminai yra netikslūs (Platono vadinimas „didžiausiu“, žodžio „mokymas“ vartojimas

Platono teorijai pažymėti ir pan.). Netikslus, anot oponento, ir disertacijos teiginys apie graikiškąją filosofiją kaip objekto, o ne subjekto filosofiją, kuriame disertacijos autorius tvirtina, kad mąstymas apie mąstymą veda prie išprotėjimo, mąstymas visuomet privalo turėti objektą. Plečkaitis argumentuoja, jog Aristotelio neabejotinos reikšmės logikos mokslas būtent ir yra mąstymas apie mąstymą. Taip pat oponentas pastebėjo kai kurių disertanto vartojamų sampratų netikslumų ir pasenusių apibrėžimų: dedukcijos, kaip nieko nauja nepasakančios; vidinės rekonstrukcijos metodo kaip vienintelio efektyvaus ir pan. Disertacijoje trūksta Platono psichologijos tyrimo kalbant apie sielos kaip vienovės vaizdinį, kai kurių aspektų mito sąvokai atskleisti, logikos sampratos gilumo, Platono dedukcijos sampratos analizės, mąstymo pagal visuomet teisingą išraišką išryškavimo, kurį disertantas galėjo rasti *Timajuje*, Platono teorijos ribotumo atskleidimo ir pan. Disertacija sumanyta globaliai: sukurti netradicinę Platono interpretaciją. Bet iš netradicinių interpretacijų pateikta tik A. Losevo.

Kiek kitaip nei disertacijos autorius Plečkaitis suvokia Platono aktualumą šiandien. Platonas aktualus ne dėl to, kad kai kurios jo įžvalgos, kaip teigė Kardelis, gali tapti etalonu, bet dėl to, kad šis filosofas sugebėjo peržengti savo laiko ribas, ir dėl tam tikro jam būdingo antlaidiškumo.

Vienovės įžvalga nebuvo nauja, bet į abstraktų lygmenį Platonas ją išklėlė pirmas. Ši darbo

dalis, anot Plečkaičio, ypač dalykiška ir vertinga.

Doc. J. Baranovos recenzijoje disertacija įvertinta kaip itin svarbus Lietuvos filosofijai darbas. Oponentės pateiktos pastabos, anot jos pačios, yra fakultatyvinio pobūdžio, skirtos paskatinti polemiką. Teiginiai, sukėlę tokias pastabas, įsivėlė į disertacijos tekstą, anot Baranovos dėl to, kad ne visi disertacijos tikslai iki galo aiškiai suformuluoti. Taigi oponentė pastebėjo visai nereikalingą šiam darbui filosofinio diskurso ir politinės tikrovės susiejimą vienoje plotmėje.

Ne visai tinkamas, anot Baranovos, yra ir vienas iš darbo tikslų: siekimas apginti Platoną nuo nekorektiškų, kraštutinių jo interpretacijų ir „išlukštenti“ „autentiškąjį“ Platoną. Tai, kad Aristotelis kitados negalėjo naudotis šiuolaikinio mokslo atradimais, anot Baranovos, nereiskia jo pateikiamos Platono interpretacijos „neautentiškumo“. Disertantas atmeta ir, jo manymu, netinkamas Platono interpretacijas, tarp jų ir M. Heideggerio ir J. Derrida. Jis nepaaiškina, ar atmeta šias interpretacijas jas išnagrinęs, ar tiesiog jų atsisako.

Oponentė klausė ir apie neaiškias Platono sąsajas su kai kuriais autoriais: M. Weberiu ir I. Kantu. Weberis, anot Kardelio, po dviejų tūkstančių metų padarė tą patį, ką ir Platonas: atskyrė preskripciją nuo deskripcijos, vertybę nuo fakto. Oponentė teigė, esą jau D. Hume'as pastebėjo šią perskyrą. O Platono požiūrio pateikimas vartojant Kanto įvestą transcendentalumo sąvoką yra ne visai korektiškas.

Vis dėlto oponentė pabrėžė, kad šios pastabos neturėtų lemti Kardelio darbo vertinimo. Disertacija yra puiki ir verta ne tik Lietuvos, bet ir kitų šalių filosofų dėmesio – kaip puikus filo-

sofinės konceptualizacijos ir preciziškos filologinės analizės derinys.

Vertindami disertaciją komisijos nariai buvo tos nuomonės, kad: disertacijos autorius pateikia naujų originalių išvalgų, išsamią Platono tekstų analizę. Jo darbas yra svarus indėlis į Platono tyrinėjimus. Svarbus ir Platono terminų vertimų aptarimas.

Prof. E. Ulčinaitė akcentavo, kad Kardelis – vienas iš nedaugelio klasikinės filosofijos specialistų, siekiančių suartinti filologiją su filosofija.

Prof. A. Andrijauskas teigė, kad ši disertacija yra profesionalo, ėjusio originalų tekstų vertimo keliu, darbas, parašytas tarptautinio diskurso lygmeniu.

Prof. E. Nekrašas, pasakęs, jog disertacija labai stipri, iškelė kelis taisytinus trūkumus: darbo autorius išsikelia pernelyg daug uždavinių, kurių giliai ir išsamiai išanalizuoti negali; Platono tekstuose Kardelis ieško argumentų iškelčiai hipotezei patvirtinti. Tokią laikyseną K. R. Popperis, kurio nuomone apie Platoną remiasi disertacijos autorius, vadintų nemoksliška, nekritiška. Be to, disertacijos tekste daug kas postuluojuama gana dogmatiškai, neišnagrinęs kritinių argumentų.

Prof. Z. Norkaus nuomone, Kardelio darbas yra reikšmingas įvylis filosofijos kontekste. Kardelis kelia drąsias, dėmesio vertas hipotezes, suderina fizikos, neurofiziologijos ir filosofijos elementus.

Darbo vadovas prof. A. Šliogeris teigė, kad darbas žavi giliomis išvalgomis, sėkmingu banalybių išvengimu, nepaprastu kalbos grožiu bei originalia mintimi.

Naglio Kardelio mokslinis entuziazmas, erudicija bei argumentuotas minties polėkis smarkiai sudomino ir sužavėjo komisiją bei visus, dalyvavusius disertacijos gynime.

Diana Broniukaitytė